

УДК 378.12:327(4)

СТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У ФРАНЦІЇ

Мельник Н.І.

Київський університет імені Бориса Грінченка

У статті представлено аналіз історичних передумов становлення системи дошкільної освіти у Франції. Автором охарактеризовано особливості розвитку мережі дошкільних установ, представлено опис їх функціонування в історичній ретроспективі, встановлено специфічні особливості дошкільної освіти від початку заснування перших закладів для дітей дошкільного віку і до сучасності, визначено основні етапи становлення системи дошкільної освіти.

Ключові слова: суспільне дошкільне виховання, система дошкільної освіти становлення, особливості.

Постановка проблеми. В сучасному вітчизняному освітньому просторі особлива увага науковців, дослідників, практиків та громади в цілому звернена до проблем забезпечення якісної дошкільної освіти, реалізації гуманістичного особистісно зорієнтованого підходу, організації системи дошкільної освіти та послуг, що надаються нею відповідно до актуальних запитів українського суспільства. Водночас, важливим аспектом у цілісному процесі оновлення всієї дошкільної ланки освіти залишається урахування передового позитивного досвіду європейських та інших розвинутих країн світу.

На сучасному етапі розвитку міжнародного освітнього простору однією з визначальних глобальних тенденцій розвитку дошкільної освіти є піднесення та утвердження статусу дитинства як невід'ємного, неповторного періоду життя людини. Зростання цікавості науковців усього світу до особистості дитини, її розвитку, особливостей взаємодії з суспільством зробило феномен дитинства найважливішою складовою способу життя і культури будь-якої людини, народу і людства в цілому, одним із пріоритетних об'єктів загально-гуманітарних досліджень [Мельник Монографія США, с. 147].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останніми десятиліттями увага зарубіжних науковців також зосереджена на феномені дитинства та дошкільної освіти і актуалізована у провідних законодавчих документах, положеннях та актах. Так, про важливість та значення періоду дошкільного дитинства йдеться, як в міжнародних нормативно-правових документах: Концепції ООН про права дитини [3], документах ЮНЕСКО з освітньої політики в сфері дошкільної освіти [13], звітах ЮНЕСКО «Внесок дошкільної освіти в інтересах сталого суспільства» [13, с. 6-9], резолюціях, організованих ЮНЕСКО міжнародних конференцій, що присвячені визначенню та визнанню статусу дошкільного дитинства [11, с. 41]; так і вітчизняних: Національній програмі «Діти України» [7], «Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті» [6], законах України «Про освіту» [8], «Про дошкільну освіту» [5], «Про охорону дитинства» [9] тощо.

У світі сучасних глобалізаційних перетворень дошкільна освіта опановує новий соціокультурний простір, що характеризується інноваційністю та інтеграційністю. Як зазначає Н. Гавриш, цей простір «...не просто кардинально змінює (не запитуючи, чи готові ми до цього) форми, методи навчання, реалії взаємин суб'єктів навчального

процесу, він вимагає принципового оновлення сутності найважливіших понять і категорій педагогічної науки. Зокрема поняття *освіта* сьогодні пов'язується з процесом і результатом висвітлення, розкриття в особистості кожної людини найпоетаємнішої її суті, формування нею образу свого Я. ...*Освіта* передбачає принципово іншу методологію навчального процесу, орієнтовану на інші цінності, інше розуміння ролі особистості в навчанні, яка має стати не просто суб'єктом навчання на певних ланках освіти, а суб'єктом життєдіяльності» [1, с. 5]. Провідні українські вчені (А. Богуш, І. Бех, О. Кононко, В. Кремень, М. Киященко, Й. Лейнер, І. Рогальська) вважають, що умовою реалізації такої освіти є пізнання та освоєння досягнень культури людства.

Отже, найперше, на що повинна бути спрямована увага та діяльність громадських активістів, діячів культури, політиків-реформаторів в процесі становлення та розвитку правової держави це – дошкільне дитинство. Дитинство, за визначенням вітчизняних науковців (А. Богуш, О. Варяниці, Н. Гавриш, С. Курінної, І. Рогальської-Яблонської) – «...найважливіший період у житті людини», а «...інвестиції, вкладені в дитинство сьогодні, обов'язково повернуться суспільству сторицею: гуманізмом, демократією, громадянськістю, цивілізованістю» [2, с. 73].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У вітчизняній теорії і практиці вже досить відоме поняття «європейський вимір освіти», «європейський простір», досліджено особливості європейської стратегії розвитку освіти в цілому. Проте маловідомим і малодослідженим поняттям для української науки і практики є поняття «європейського підходу в дошкільній освіті», яке донині не ставало об'єктом наукового пошуку.

Відтак, **метою даної статті** є дослідження історичних аспектів становлення системи дошкільної освіти у Франції та визначення особливостей її функціонування на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу. Система дошкільної освіти у Франції має давні традиції і пов'язана із розвитком суспільного дошкільного виховання – поява перших дошкільних закладів, державне регулювання та забезпечення дошкільної освіти, розвиток різних за типом і формою власності закладів для дітей дошкільного віку тощо. З метою визначення якісних перетворень в означеній системі та позитивних динамічних змін для перспективного застосування у вітчизняній теорії та практиці організації дошкільної освіти важли-

во здійснити історичний аналіз становлення освіти дітей дошкільного віку в Франції. Заснування перших закладів для дітей дошкільного віку датується 1771 роком, коли з'явилися перші школи «школи в'язання» (*écoles à tricoter*)), для дітей від чотирьох до семи років. Згодом, у 1825 році, з'явилися нові інституції, відомі як «притулки» (*salles d'asile*)), мережа яких формувалась впродовж XIX-го століття, їх призначення полягало у навчанні та вихованні дітей з бідних сімей, яким було небезпечно залишатися жити в будинках своїх рідних через нестачу їжі, тепла та догляду. Починаючи з 1828 року, дошкільна освіта Франції стала об'єктом державної уваги, у зв'язку з чим у 1830-му році було запроваджено офіційну програму державного регулювання дошкільного сектору, відповідно до якої надавались послуги по догляду за дітьми від 2-х до 6-ти років впродовж повного робочого дня (з 8.00-19.00). Основною метою закладів дошкільної освіти того часу було навчання дітей порядку, охайності, виховувати в них повагу до дорослих. Упродовж цього періоду дошкільна освіта багато в чому регулювалась релігійними канонами, тому перед працівниками таких закладів поставало завдання підготовки дітей до «благочесного життя» відповідно до Християнських заповідей [12, с. 14].

Період республіканських ініціатив. Перший Республіканський уряд прийняв кілька шкільних законів, якими визначалась аскетичність освітніх установ. Результатом дії запропонованих законів стала інтеграція раніше заснованих благодійних установ у державний сектор. Законом від 16 червня 1881 р. було визначено, що громадські дитячі садки (*école maternelle publique*), як добровільно засновані організації та заклади, є безкоштовними і неконфесійними, а також інтегрованими до початкової школи. Держава взяла на себе відповідальність за організацію та фінансування освіти дітей від двох до шести років під егідою Міністерства народної освіти. У 1921 році статус та умови діяльності дошкільних педагогів було узгоджено з умовами початкової школи, помічник був прикріплений до кожного дошкільного педагога або вихователя дітей дошкільного віку [12, с. 14].

Період розвитку приватного сектору дошкільної освіти. Упродовж XX-го століття, у Франції розвивався приватний сектор – заможні сім'ї стали віддавати своїх дітей до «дитячих садків» (*jardins d'enfants*). Після Другої світової війни середній клас суспільства почав віддавати дітей до запропонованих державою «материнських шкіл», оскільки його представники вбачали переваги інтелектуального і культурного розвитку їхніх дітей. Велике збільшення відсотка відвідування дітей в «материнських школах» відбулося в 1960-х і 1970-х роках, на початку 1990-х років мережа «материнських шкіл» стала універсальними закладами для розвитку дітей від трьох до шести років [12, с. 14].

Період розвитку дошкільної освіти у контексті охорони здоров'я дітей дошкільного віку. Історія у секторі охорони здоров'я дітей дошкільного віку мала свої особливості, функції і завдання, але також пов'язана, як із системою дошкільної освіти Франції, так і з професійною підготовкою дошкільних педагогів. Так, історичні факти свідчать про те, що у 1844 році Товариством ясел

у Франції відкрилися перші благодійні ясла для дітей з неблагополучних сімей. Контрольовані префектами ясла, починаючи з 1862 року, отримали право на державні субсидії та привілеї. Залишаючись громадськими, «*utilite publique*» у 1869 році, ясла почали належати до приватного благодійного сектору економіки і не отримували державного фінансування, на відміну від притулків. З огляду на те, що ясла вважались благодійними організаціями, основною їхньою місією, насамперед, було забезпечення здоров'я дітей.

Важливі події, які відбулися після Другої світової війни спрямовані на боротьбу з дитячою смертністю, та збільшення народжуваності, що сприяло тому, що яслами надавався широкий спектр послуг, пов'язаних з медичним обслуговуванням, задля збереження здоров'я та життя новонароджених дітей, супроводу молодих матерів по догляду за дітьми раннього та дошкільного віку. Такі послуги у сфері освіти та медицини сприяли розвитку широкої мережі ясельних установ до 1960 року. До того періоду державою хоч і здійснювався контроль за діяльністю таких закладів, проте він не забезпечував чіткості їх освітньої діяльності. Наприкінці 1960-х років Міністерством освіти та соціальних справ було ініційовано та профінансовано розширення мережі ясел та підлаштування їх до системи дошкільної освіти Франції. Диверсифікація різних форм ясел та дошкільних установ у країні активно відбувалась і в 1980-х і 1990-х роках. Паралельно розвивалися система місцевого фінансування та регуляції дошкільної освіти, що сприяло більш послідовному становленню державного регулювання у дошкільній галузі і професійній підготовці зокрема [12, с. 14].

На сучасному етапі надання освітніх послуг у сфері дошкільного виховання, догляду та освіти у Франції набуло особливого попиту. 85% дітей дошкільного віку у віці від трьох до шести років і близько третини дворічних дітей відвідують «материнські школи» [15]. В цілому від 97-и до 100% дітей у Франції, залежно від регіону країни залучені до дошкільної освіти, хоча вона не є обов'язковою, 48% дітей у віці до трьох років відвідують інші типи дошкільних навчальних закладів [10, с. 114]. Для цієї вікової категорії дітей існує різноманітна і децентралізована система освітніх послуг і характеризується диференційованістю у типах (групові – центри розвитку, індивідуальні – асистенти матері, сімейного типу) та формах власності (громадські – муніципальні, комунальні; державні – асоціації, департаменти, відділи, мережі закладів тощо) [16]. У дитячих дошкільних установах таких, як ясла (*crèche*) і садочки неповного дня (*haltes-garderies*) пріоритет надається кваліфікованості саме медичного персоналу, хоча чисельність педагогів на дітей вище, ніж в «материнських школах» [16]. Особливість сучасної системи дошкільної освіти полягає у тому, що у «материнських школах» працюють переважно кваліфіковані дошкільні педагоги та помічники, обов'язковою умовою є також наявність штатних дитячих медсестер у таких типах дошкільних закладів; такі ж вимоги висуваються і центрами розвитку.

Висновки. Отже, аналіз історичних аспектів становлення суспільного дошкільного виховання

у Франції уможлиблює виокремлення чотирьох основних етапів становлення системи дошкільної освіти в країні:

перший – період заснування перших закладів дошкільної освіти;

другий – період республіканських ініціатив; період розвитку приватного сектору дошкільної освіти;

період розвитку дошкільної освіти у контексті охорони здоров'я дітей дошкільного віку.

Означені етапи визначають особливості функціонування дошкільної освіти у Франції,

серед яких: широка мережа дошкільних установ, широкий спектр освітніх послуг, що надаються працівниками у сфері дошкільної освіти та особливості кваліфікації педагогічного персоналу. Водночас, важливо наголосити, історичне становлення суспільного дошкільного виховання та функціонування сучасної системи дошкільної ланки освіти у Франції є вирішальними чинниками, що впливають на концепцію та особливості організації професійної підготовки дошкільних педагогів у країні, що становить **перспективи подальшого вивчення проблеми** у даному напрямі.

Список літератури:

1. Гавриш Н. В. Сучасне заняття в дошкільному закладі: [навчально-метод. посіб.] / за ред. Н. В. Гавриш; [авт. кол.: Н. В. Гавриш, О. О. Лійник, Н. В. Губанова]. – Луганськ: Альма-матер, 2007. – 494 [1] с.
2. Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: монографія / А. М. Богущ, О. В. Варяниця, Н. В. Гавриш [та ін.]; наук. ред. А. М. Богущ; за заг. ред. Н. В. Гавриш. – Луганськ: Альма-матер, 2006. – 368 с.
3. Конвенція про права дитини ООН [Електронний ресурс]: (20 листоп. 1989 р.): (ред. зі змінами, схваленими резолюцією 50/155 Генеральної Асамблеї ООН від 21 груд. 1995 р.) // Верховна Рада України: офіц. веб-портал. – Текст. дані. – Київ, 1995. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_021 – Назва з екрана. – Дата звернення: 09.08.2014.
4. Мельник Н. І. Дошкільна освіта сполучених штатів: історія і сучасність: моног. / Н. І. Мельник. – Умань: Видавець «Сочинський», 2012. – 330 с. ISBN 978-966-2643-56-6.
5. Про дошкільну освіту [Електронний ресурс]: закон України від 11.07.2001 № 2628-III // Верховна Рада України: офіц. веб-портал. – Текст. дані. – Київ, 2001. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/2628-14> – Назва з екрана. – Дата звернення: 14.07.2014.
6. Про Національну доктрину розвитку освіти [Електронний ресурс]: указ Президента України від 17.04.02 р. № 347/2002 // Освіта.уа: освіт. портал. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://osvita.ua/legislation/other/2827/>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 15.10.2014.
7. Про Національну програму «Діти України» [Електронний ресурс] указ Президента України від 18.01.1996 р. № 63/96 // Верховна Рада України: офіц. веб-портал. – Текст. дані. – Київ, 1996. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/63/96> – Назва з екрана. – Дата звернення: 15.10.2014.
8. Про освіту [Електронний ресурс]: закон України від 17.04.02 р. № 347/2002 // Верховна Рада України: офіц. веб-портал. – Текст. дані. – Київ, 2002. – Режим доступу: <http://osvita.ua/legislation/other/2827/>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 15.10.2014.
9. Про охорону дитинства [Електронний ресурс]: закон України від 26.04.2001 р. № 2402-III // Верховна Рада України: офіц. веб-портал. – Текст. дані. – Київ, 2001. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2402-14> – Назва з екрана. – Дата звернення: 15.10.2014.
10. Early Childhood Education and Care Provision: International Review of Policy, Delivery and Funding: Final Report / Ingela Naumann, Caitlin McLean, Alison Koslowski [at al.]; Centre for Research on Families and Relationships, The University of Edinburgh. – [Edinburgh]: Scottish Government Social Research, 2013. – 164 p.
11. Meeting Basic Learning Needs: a Vision for the 1990s: Background Document World Conference on Education for All Meeting Basic Learning Needs, Jomtien, Thailand, 5-9 March 1990 / United Nations Development Programme, UNICEF, Unesco [at al.]. – New York: Inter-Agency Commission for the World Conference on Education for All; UNICEF House, 1990. – 164 p.
12. Mozère, L. Le Printemps des crèches: Histoire et analyse d'un mouvement / Liane Mozère. – Paris: L'Harmattan, 1992. – 256 p.
13. Policy Briefs [Electronic resource]: [UNESCO policy briefs on early childhood] // UNESCO. – [S. l., s. a.]. – Retrieved from: <http://www.unesco.org/new/en/education/themes/strengthening-education-systems/early-childhood/policy-briefs-unesdoc/>. – Title from the screen. – Date of retrieving: 24.08.2014.
14. The Contribution of Early Childhood Education for a Sustainable Society / eds.: Ingrid Pramling Samuelsson, Yoshie Kaga. – Paris: UNESCO, 2008. – 135 p.
15. The European Higher Education Area in 2015: Bologna Process [Electronic resource]: Implementation Report European Commission, Audiovisual and Culture Executive Agency, European Union, Eurydice. – Luxembourg: [Publications Office of the European Union], 2015. – 300 p. – Retrieved from: http://eacea.ec.europa.eu/Education/eurydice/documents/thematic_reports/182EN.pdf – Title from the Screen. – Date of retrieving: 24.03.2015.
16. Yoshie Kaga Caring and Learning Together [Electronic resource]: a cross-national study on the integration of early childhood care and education within education / Yoshie Kaga, John Bennett, Peter Moss. – Paris, UNESCO, 2010. – 141 p. – Retrieved from: <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001878/187818E.pdf> – Title from the screen. – Date of retrieving: 23.06.2015.

Мельник Н.И.

Київський університет імені Бориса Грінченка

СТАНОВЛЕНИЕ СИСТЕМЫ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ ВО ФРАНЦИИ

Аннотация

В статье представлен анализ исторических предпосылок становления системы дошкольного образования во Франции. Автором охарактеризованы особенности развития сети дошкольных учреждений, представлено описание их функционирования в исторической ретроспективе, установлены специфические особенности дошкольного образования с начала основания первых учреждений для детей дошкольного возраста и до современности, определены основные этапы становления системы дошкольного образования.

Ключевые слова: общественное дошкольное воспитание, система дошкольного образования становления, особенности.

Melnyk N.I.

Borys Grinchenko Kyiv University

DEVELOPMENT OF PRESCHOOL EDUCATION IN FRANCE

Summary

The article is devoted to the analysis of the historical preconditions for the formation of a system of preschool education in France. The author describes the peculiarities of the development of the network of preschool institutions, describes their functioning in the historical retrospective, identifies the specific features of preschool education since the beginning of the establishment of the first institutions for preschool children and to the present, the main stages of the formation of the system of preschool education have been determined.

Keywords: public preschool education, system of preschool education formation, peculiarities.